

19 Οκτωβρίου 2015

«Η ανθρωπολογία του κακού» από τον Ιωάννη Πλεξίδα (Αθανάσιος Μουστάκης, Δρ Θεολογίας)

/ [Πεμπτούσία](#)

Ο Ιωάννης Γρ. Πλεξίδας στο βιβλίο «Η ανθρωπολογία του κακού. Μία ανάγνωση του Γρηγορίου Νύσσης» (Τρίκαλα: Εκδόσεις Λογείον, 2013, σελ. 232, ήδη κυκλοφορεί η 3η ανατύπωση), το οποίο αποτελεί επεξεργασμένη μορφή της διδακτορικής διατριβής με την οποία έλαβε το 2010 τον τίτλο του διδάκτορα της Φιλοσοφίας, προσεγγίζει το πρόβλημα του κακού στο έργο του μεγάλου πατρός.

Επιστήμες/Φιλοσοφία

Ἡ ἀνθρωπολογία τοῦ κακοῦ

Μία ἀνάγνωση τοῦ Γρηγορίου Νύσσης

Ἰωάννης Γρ. Πλεξίδα

Ο τόμος, στον οποίο προτάσσεται Πρόλογος του Νευρολόγου-Ψυχιάτρου Δρα Δημητρίου Γερούκαλη και Εισαγωγή του συγγραφέα, συγκροτούμενος από τέσσερα κεφάλαια διακρίνεται για την απλή δομή του. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται

η φιλοσοφική σκέψη του αγίου Γρηγορίου Νύσσης υπό το πρίσμα της αριστοτελικής φιλοσοφίας (διάκριση ουσίας συμβεβηκότων και αριστοτελικές κατηγορίες) με έμφαση στις έννοιες αγαθό-κακό. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η φύση του κακού και ο τρόπος που αυτό εισχώρησε στην ανθρώπινη ιστορία, ενώ στο τρίτο μελετάται η καθ' εαυτό ανθρωπολογία του και στο τέταρτο, και τελευταίο, μας προσφέρεται μία -αν επιτρέπεται ο όρος- εσχατολογία του.

Ο ισχυρός φιλοσοφικός οπλισμός του συγγραφέα αξιοποιείται, καθώς η σκέψη του αγίου Γρηγορίου Νύσσης, παρά τα αδιαμφισβήτητα θεολογικά της στοιχεία, κινείται εντός των ορίων του φιλοσοφικού στοχασμού. Το εγχείρημα είναι αναμφίβολα δυσχερές. Παρά ταύτα, σε όλο το εύρος του πονήματος αποφεύγεται κάθε σύγχυση ανάμεσα στους δύο τρόπους σκέψης και έκφρασης και ο αναγνώστης, ανά πάσα στιγμή μπορεί να ανιχνεύσει με σαφήνεια το χώρο στον οποίο κινείται.

Αξιοσημείωτη είναι η ικανότητα του συντάκτη να εντοπίζει στο, διόλου ευκαταφρόνητο εξ' επόψεως εκτάσεως, πατερικό έργο τις ενυπάρχουσες φιλοσοφικές έννοιες ακόμη και όταν αυτές αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του θεολογικού λόγου κρυπτόμενες κάτω από ανάλογο μανδύα.

Ο συγγραφέας, όπως εξάλλου δηλώνει και ο ίδιος στην Εισαγωγή του, δεν διστάζει να θέτει ερωτήματα και να αναζητά απαντήσεις, ενώ ο διεισδυτικά κριτικός λόγος του δεν παραλείπει να αναφερθεί σε όποια ασάφεια σε διατύπωση η έννοια, ανολοκλήρωτο στοχασμό η υπεκφυγή εντοπίζει στα κείμενα του Γρηγορίου.

Η ανάδειξη της φιλοσοφικής και θεολογικής σκέψης του και η με σαφήνεια εστίαση στα σημεία που ενδιαφέρουν τον Ιωάννη Πλεξίδα υποβοηθούν τον αναγνώστη να παρακολουθήσει τη σκέψη του αγίου.

Με επιστημονική ευσυνειδησία ο συγγραφέας προσδιορίζει τη φιλοσοφική προέλευση σημείων του πατερικού κειμένου προσφέροντας εναργέστερη και πληρέστερη εικόνα της γρηγοριανής σκέψης. Η επιλογή αυτή δείχνει ότι διαθέτει αξιοπρόσεκτη εξοικείωση με τα φιλοσοφικά ρεύματα που επηρέασαν τον Νύσσης (κυρίως πλατωνισμός, στωικισμός και νεοπλατωνισμός, αλλά και αριστοτελισμός), η οποία σε συνδυασμό με την ευρύτατη και πλουσιότατη χρήση του γρηγοριανού corpus τον καθιστά ικανό να εντοπίζει ενδιαφέρουσες συγγένειες ανάμεσα στον πατέρα και διδάσκαλο της Εκκλησίας και στις πηγές του.

Η πυκνότητα των νοημάτων και η στιβαρή διατύπωση των εννοιών υπογραμμίζουν τον προσανατολισμό του έργου προς ένα πεπαιδευμένο κοινό, χωρίς όμως να αποκλείουν τον μέσο αναγνώστη, ο οποίος με προσεκτική μελέτη θα γνωρίσει τις

απόψεις του αγίου Γρηγορίου Νύσσης για το κακό.

Ο τονισμός της σημασίας του σώματος στη συγκρότηση του ανθρωπίνου όλου είναι βασικότατος θεολογικά και σημαντικότετος κατηχητικά, καθώς η ποιμαντική αντιμετώπιση που κυριαρχεί -ίσως λιγότερο στις μέρες μας- συχνά οδηγεί σε μία μανιχαιστική και δυαρχική αντιμετώπιση του ανθρώπου με υποτίμηση του σώματος εξαντλούμενη όχι σε θεολογικό αλλά σε ηθικιστικό λόγο.

Παρά το γεγονός ότι στόχος του έργου είναι να μας προσφέρει μία φιλοσοφική ανάλυση της σκέψης του Νύσσης σχετικά με το κακό -κάτι που αναμφίβολα το επιτυγχάνει- η ροή της παρουσίασης οδηγεί σε μία κορύφωση στα, κατά την κρίση μας, «θεολογικά» κεφάλαια τρίτο και τέταρτο, στα οποία παρουσιάζεται η «εμφάνειά» του στη δημιουργία και αναλύεται με εμβρίθεια το θέμα του οριστικού αφανισμού του. Ο λόγος του συγγραφέα κατά την παρουσίαση της σχέσης σώματος και ψυχής καθώς και της συζήτησης για την αποκατάσταση των πάντων είναι τόσο συναρπαστικός όσο και ακριβής.

Το πλήθος των χωρίων θα μπορούσε, ίσως, να υποστηρίξει αμεσότερα το κείμενο εάν τα σημαντικότερα και πλέον καίρια από αυτά εντάσσονταν στη ροή του λόγου, δεδομένου ότι ο, δίχως άλλο επιστημονικά θεμιτός, καταιγισμός υποσημειώσεων προκαλεί τον αναγνώστη είτε να διακόψει τη ροή του κειμένου είτε να παραβλέψει την υποσημείωση.

Ενδεικτική του σεβασμού που ο Ιωάννης Πλεξίδας τρέφει προς τον αναγνώστη είναι η επιλογή του να μεταφέρει στην νεοελληνική τα ξενόγλωσσα παραθέματα και να υιοθετήσει γλώσσα απλή πλούσια και ύφος επιμελώς επεξεργασμένο, το οποίο υποστηρίζει επιτυχώς την παρουσίαση της έρευνάς του.

Εν κατακλείδι, το βιβλίο «Η ανθρωπολογία του κακού. Μία ανάγνωση του Γρηγορίου Νύσσης» που έχει και την ιδιαιτερότητα να υποστηρίζεται εκδοτικά από τον συγγραφέα, ο οποίος διατηρεί τις εκδόσεις «Λογείον» υπηρετώντας με συνέπεια το χώρο της επιστήμης και του βιβλίου, αποτελεί σημαντική και διεισδυτική ανάγνωση του έργου του αγίου Γρηγορίου Νύσσης προσφέροντας ολόγλυφη την περί της ανθρωπολογίας του κακού διδασκαλία του.

Το κείμενο αυτό δημοσιεύθηκε στο τεύχος 135 του περιοδικού «Σύναξη» με γενικό τίτλο Μαρτυρίες και διλήμματα.